

Nr 20

Utlåtande i anledning av motioner om förbud mot nytillverkning och försäljning av icke gångbara svenska mynt.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 975 av fröken *Stenberg* och II: 1140 av herr *Oskarson* hemställs, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära att nytillverkning av icke gångbara svenska mynt, vilka icke genom särskild stämpel angivits vara kopior, samt försäljning av sådana mynt skall förbjudas.

Motionärerna anför att den tilltagande förfalskningen av icke gångbara svenska mynt under senare år får ses mot bakgrunden av det ökade myntsamlandet. Det är enligt lag förbjudet att kopiera gångbara mynt d. v. s. mynt från kronmynt-periodens införande på 1870-talet men förbudet gäller inte mynt präglade 1873 och tidigare.

Myntsamlandet har under de senaste fem åren fått en djup folklig förankring. Den stora majoriteten av samlarna ägnar sig dock åt ett blygsamt samlande, och deras kunskaper på området är ofta bristfälliga — en anledning till att just denna kategori blivit offer för förfalskningarna vare sig dessa tillverkats med skicklighet eller ej. Ett hithörande problem är de från utlandet till Sverige införda förfalskningarna. I Västtyskland har exempelvis under 1960-talet präglats Oscar II:s tjugokronor i guld, som fortfarande används som gåvor vid födelsedagar etc. Om den omständigheten att det är fråga om nyprägling klart framhålles för myntets första köpare är allt i sin ordning, men ofta bortfaller påpekandet därom när myntet byter ägare.

Beträffande kopior av s. k. plåtmynt föreligger nu ett domstolsutslag innebärande att ett dylikt mynt skall vara stämplat »kopia». Motsvarande borde gälla för alla slag av myntkopior.

Trots den tilltagande förfalskningen av svenska mynt har det visat sig ytterst svårt att spåra tillverkarna, och i de flesta fall är den drabbade samlaren förtegen av den anledningen att hans sakkunskap kommit på skam. Polismyndigheterna har förklarat sig oroad av denna utveckling.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motion I: 975.

Remissyttranden

Utskottet har inhämtat yttrande över motionerna från rikspolisstyrelsen och mynt- och justeringsverket. Dessutom har yttrande inkommit från statens historiska museum och myntkabinetten.

Rikspolisstyrelsen säger sig inte ha kunnat förmärka någon ökad brottslighet vad gäller förfalskning av gamla mynt och anför vidare.

Enligt 14 kap. 6 § brottsbalken stadgas straff för förfalskning av mynt som är gällande. Förfalskningskyddet avser såväl svenska som utländska mynt. Penningförfalskning har av ålder ansetts som ett allvarligt brott. Det som måste skyddas är samhällsmedlemmarnas intresse att kunna lita på bevismedlen. Sådant straffskydd måste emellertid förbehållas bevismedel, vilka är så vanliga att upprätthållandet av tilltron till dem är ett intresse av allmän betydelse.

Mynt, som ej längre är gångbart, är icke längre ett bevismedel. Även om intresset för samlande av gamla mynt är relativt stort, är det enligt rikspolisstyrelsens uppfattning uppenbart att tilltron till sådana mynts äkthet inte är en angelägenhet av betydelse att böra föranleda förfalskningskydd enligt brottsbalken. Kopiering av gamla mynt torde närmast vara att betrakta såsom s. k. varuförfalskning mot vilken straff för bedrägeri måste anses utgöra ett tillräckligt skydd. En specialstraffrättslig bestämmelse stadgande att nytillverkade svenska mynt skall vara stämplade »kopia» anser styrelsen verkningslös, då brott häremot endast torde kunna ifrågakomma i konkurrens med brottsbalkens bestämmelser om bedrägeri.

Såsom ytterligare skäl mot införande av särskilda bestämmelser till skydd för icke gångbara svenska mynt kan anföras att det ifrågasatta förbudet inte avses omfatta även utländska äldre mynt. Ett förbud mot nytillverkning av varje inte längre gällande mynt utan särskild märkning att kopia föreligger synes styrelsen helt orealistiskt. Då styrelsen utgår från att även utländska äldre mynt röner stort samlarintresse skulle således införande av det av motionärerna yrkade förbudet få mycket begränsad verkan.

Även om myntsamlande tilltagit de senaste åren torde man dock icke kunna tala om en rörelse med djup folklig förankring, vars speciella intresse bör skyddas genom särskild lagstiftning. Personer som ägnar sig åt myntsamlande av seriöst intresse och inte av förhoppningen att snabbt tjäna pengar genom att göra »fynd» torde ha möjlighet att genom facklitteratur och andra publikationer förvärva tillräckliga kunskaper i ämnet för att inte låta sig luras av de vanligtvis mycket dåliga kopior som utbjuds såsom äkta mynt. I den mån detta inte anses tillräckligt bör i första hand informationen till samlare ökas.

Rikspolisstyrelsen avstyrker motionerna.

Mynt- och justeringsverket framhåller att verket inte bedriver någon egentlig museal verksamhet och därför vid förfrågningar hänvisar till numismatisk sakkunskap, i första hand myntkabinetet. Verket anför vidare.

Det är emellertid uppenbart att det nuvarande ganska stora intresset för myntsamlande, vilket inom parents bör skiljas från numismatik, och de höga priser som myntsamlarna i många fall är beredda att betala för sina samlarobjekt kan utgöra en stark frestelse för mindre nogräknade personer att göra sig förtjänster på efterbildningar som utges som äkta mynt. Det finns givetvis ingen anledning att acceptera tillverkning och spridning av kopior av äldre mynt liksom inte heller förfalskning av varje annat slag av antikviteter. Det kan dock sägas vara mera motbjudande med kopior av föremål som framställts med statligt prerogativ och som under tidigare skeden varit underkastade ett starkt rättsskydd.

Prissättningen av äldre mynt sker givetvis helt med utgångspunkt i samlarvärdet och den köpkraft myntet en gång hade är utan betydelse. Bortsett från mynt med mera vetenskapligt intresse torde priserna på samlarobjekten variera högst avsevärt med det vid tidpunkten för försäljningen rådande samlarintresset. Verket fin-

ner det därför svårt att med de belopp som omsättes i mynthandeln motivera en särskild lagstiftning mot efterbildningar av äldre mynt särskilt som samlarmynten måste betraktas som en icke nödvändighetsvara. Det finns ju dessutom möjlighet för personer som vill göra större investeringar i äldre mynt att före köpen konsultera sakkunskapen på området.

Det är, framhåller ämbetsverket, från allmän synpunkt lämpligt att kopior av äldre mynt såväl som andra antikviteter märkes med »kopia» e. d. Huruvida särskild lagstiftning erfordras eller om bedrägerilagstiftningen är ett tillräckligt skydd anser sig verket inte kunna bedöma men i vart fall bör kopiering av äldre mynt inte jämföras med myntförfalskning.

Verket anser att en särlagstiftning skulle bli mycket svår att övervaka och förordar i stället propaganda i motionernas syfte från den numismatiska sakkunskapens sida.

Myntkabinettet säger sig ha noterat en stark ökning av förfalskningar under det senaste decenniet, huvudsakligen av plåtmynt. Kabinettet har ofta haft att bedöma ett plåtmynt om dagen och av dessa har fem av sex vanligen varit falska.

En anledning till den stegrade förfalskningsfrekvensen är det ökade intresset för myntsamling.

Kabinettet anför vidare.

Problemet är inte begränsat till Sverige. Det har kunnat iaktas i många länder och har lett till en internationell kongress i Paris med deltagande av inte mindre än 34 numismatiska föreningar samt sedelutgivande banker och myntkabinett. 4 resolutioner antogs 1965, vilka sedermera blivit föremål för behandling såväl inom UNESCO som Interpol. I flera länder — så t. ex. Schweiz och Västtyskland — är också all tillverkning av kopior av mynt förbjuden. Anledningen härtill ligger i öppen dag. Konstförfalskning i allmänhet arbetar med kopiering av tavlor, möbler etc. Här är objektet ej ett konstföremål vilket som helst utan ett föremål som på grund av statliga myndigheters utslutande privilegium en gång i tiden försetts med ett garantibevis genom inskrifter och bilder. När dessa föremål i förfalskat skick saluförs blir det lättare att vilseleda allmänheten, som ofta i detta fall är mindre kritiskt inställd mest med hänsyn till föremålens statliga ursprung.

Tillverkningen har i Sverige satts i system och svårigheterna att komma åt bedragarna är stora. Försäljning av svensktillverkade mynt sker också utomlands.

Kabinettet understryker starkt nödvändigheten av att snarast genomföra en sådan lagstiftning som motionärerna föreslagit.

Utskottet

Motionärernas förslag innebär att tillverkning och försäljning av icke gångbara svenska mynt som inte stämplats med uppgift att de är kopior skall förbjudas.

Försäljning av nytillverkade gamla mynt under förespeglning av att de är äkta faller under bestämmelserna i 9 kap. brottsbalken om bedrägeri och annan oredlighet. För hanteringen av sådana mynt gäller således i princip samma straffrättsliga regler som för åtskilliga andra samlarobjekt — konst, antikviteter, frimärken o. d.

Även om vissa missförhållanden inom handeln med gamla mynt kunnat konstateras har utskottet funnit de betänkligheter emot motionärernas förslag om förbudslagstiftning som anförts i ett par av remissyttrandena vägande. Det torde bl. a. ställa sig synnerligen svårt att effektivt övervaka efterlevnaden av en sådan lagstiftning och det torde kunna ifrågasättas om tillräckliga skäl i övrigt föreligger för en speciallagstiftning just för tillverkningen av och handeln med gamla mynt. Såvitt utskottet kunnat bedöma bör strävandena att i samlarnas intresse sanera marknaden i stället inriktas på att genom ökad upplysning göra allmänheten mera medveten om riskerna för bedrägligt förfarande från myntförsäljares sida och om de möjligheter som står till buds för sakkunnig granskning av mynten. Det synes vara en uppgift för i första hand samlarnas egna organisationer att verka för dessa syften och att genom kontakter med myndigheterna och på annat sätt söka bidra till att lagbrott på området beivras.

Under hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att de likalydande motionerna I: 975 och II: 1140 inte må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 2 april 1970

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande

från första kammaren: herrar Möller* (s), Oscar Carlsson (s), Eric Peterson (fp), Yngve Persson (s), Helge Karlsson (s), Kilsmo (fp), Karl Gustav Pettersson (s), fröken Stenberg (m), herrar Ernst Olsson (cp), Thorle Nilsson* (s), fru Florén-Winther (m);

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm (s), herrar Larsson i Borrby (cp), Rimås (fp), fru Ekroth (s), herrar Johansson i Simrishamn (s), Johansson i Skärstad (cp), Andersson i Örebro (fp), Hugosson (s), Nilsson i Agnäs (m), Göransson* (s), fröken Åsbrink (s) och herr Rosqvist (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.